

Боровик П.М.
к.е.н., доц.,
Київський інститут бізнесу та технологій
Уманська філія
Ярошевич О.Я.
викладач,
Уманський національний університет садівництва

ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН СЕЛЯНСЬКИХ ДОМОГОСПОДАРСТВ

В статті аналізуються проблеми державного регулювання земельних відносин селянських домогосподарств в Україні та пропонуються шляхи їх вирішення.

Ключові слова: селянські домогосподарства, землекористування, регулювання земельних відносин, санкції за порушення законодавства про землекористування.

Постановка проблеми. Перед селянськими домогосподарствами, що виробляють рослинницьку продукцію, нині все частіше постають проблеми, пов'язані з використанням ними земельних угідь сільськогосподарського призначення викликани, насамперед, недостатнім рівнем фінансування охорони та поліпшення земельних ділянок. З цієї причини особисті селянські господарства (ОСГ), як і інші сільськогосподарські товаровиробники, зіткнулись у своїй господарській діяльності з негативними процесами, пов'язаними з використанням ними земельних ресурсів, зокрема ерозією ґрунтів та зниженням родючості сільськогосподарських угідь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто відмітити, що вкрай мало сучасних вітчизняних наукових публікацій присвячені дослідженню проблем використання ресурсів та землекористування домогосподарств. Серед наукових напрацювань, в яких вивчається зазначена проблематика, слід виділити праці О.М. Шпичака, І.В. Свиноуса, А.Ю. Жулавського, М.В. Щурика. Разом з тим, віддаючи належне досягненням перелічених вчених, слід відмітити, що вони розглядали лише окремі аспекти землекористування домогосподарств. Зважаючи на викладене, зазначена проблематика і нині не є повністю опрацьованою в наукових працях та потребує комплексного вивчення, що й спричинило проведення даного дослідження.

Постановка завдання. Завданнями цієї публікації є комплексна оцінка проблем, що заважають подальшому розвитку земельних відносин ОСГ та розробка пропозицій щодо вдосконалення інструментарію їх державного регулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як свідчать результати попередніх досліджень, одним із наслідків аграрних реформ був розвиток селянських домогосподарств з рослинницькою спеціалізацією та значним рівнем товарності вирощеної продукції. Причиною цього є, насамперед, їх висока пристосованість до умов ринку та стійкість до кризових явищ [1, с. 179].

Поряд з цим, вирощування рослинницької продукції вимагає від селянських домогосподарств використання трудових, матеріально-технічних та природних ресурсів. При цьому, основою природних ресурсів, які використовують ОСГ з метою вирощування, сільгосппродукції є земельні ділянки сільськогосподарського призначення.

На перший погляд, може здатись, що площі земельних угідь ОСГ є незначними,

проте статистичні дані засвідчують, що селянські домогосподарства в Україні нині використовують з метою вирощування сільськогосподарської продукції більше 40% земельних угідь [6, с. 12]. Зважаючи на це, вирішення проблем сільськогосподарського землекористування домогосподарств є вельми важливим та актуальним для України.

Результати дослідження показали, що в ході використання земельних угідь селянськими домогосподарствами виникла ціла низка проблем. Зокрема, однією з проблем, пов'язаних з використанням селянськими домогосподарствами сільськогосподарських угідь є те, що частина сільськогосподарських угідь, що належать окремим ОСГ, нині не обробляється та не використовується за призначенням. Мова насамперед іде про перелогі, частка яких в структурі агроугідь, що належать ОСГ, в Україні останніми роками дещо зростає (табл. 1).

Таблиця 1

Частка перелогів в структурі земельних угідь сільськогосподарського призначення, що належать селянським домогосподарствам, %*

Показник	1990 р.	2001 р.	2006 р.	2009 р.
Україна	х	0,8	1,4	1,5
Черкаська область	х	0,6	1,6	1,8
Уманський район	х	0,5	1,5	2,2
Степківська сільська рада Уманського району	х	0,3	1,5	2,5

*Розраховано за джерелом [6, с. 12] та за даними відділу статистики в Уманському районі а також управління статистики в Черкаській області та Держкомстату.

Зокрема, в 2006-2009 роках суттєво зросли площі перелогів в структурі угідь селянських домогосподарств як в Україні, так і на територіях Черкаської області, Уманського району Черкаської області та Степківської сільської ради Уманського району. При цьому, результати вибіркового спостереження стану перелогів на території окремих сільських рад Уманського району засвідчили, що значна частина їх не засівається вже кілька років підряд. Це свідчить про те, що в стрічці статистичного збірника під назвою «перелогі» фактично обліковані земельні угіддя, які з тих чи інших причин не засіваються та не використовуються за призначенням.

Слід зазначити, що невикористання сільськогосподарських угідь за призначенням протягом кількох років спричиняє зниження якісних характеристик таких земельних ресурсів, а також заростання земельної ділянки бур'янами та чагарниками. При цьому, зазначені земельні угіддя, віднесені статистичними довідниками до категорії «перелогі» ще й стають розсадниками бур'янів, тобто спричиняють додаткові проблеми для інших домогосподарств.

Зростання площ угідь, які не обробляються – не єдина проблема використання сільськогосподарських угідь особистими селянськими господарствами. Так, ще однією проблемою є те, що більшість вітчизняних ОСГ не дотримуються сівозмін та загальноприйнятих технологій вирощування сільськогосподарських культур, оскільки незначні земельні площі угідь селянського домогосподарства в переважній більшості випадків не дозволяють використати в процесі вирощування рослинницької продукції повноцінні сівозміни, а незначні доходи ОСГ не дозволяють їм найняти спеціаліста агрономічного профілю та провести повноцінний агрохімічний аналіз ґрунтів.

Ще однією проблемою, на пряму пов'язаною з використанням земельних ресурсів рослинницькими домогосподарствами, є проблема внесення органічних та мінеральних добрив. Слід зазначити, що більшість ОСГ просто не мають можливості придбати мінеральні добрива в необхідних розмірах. В той же час, останнім часом поголів'я основних видів тварин в господарствах населення суттєво зменшилось (табл. 2).

Результати вибіркового обстеження діяльності селянських домогосподарств засвідчили, що значна частина ОСГ, які мають тварин, протягом тривалого періоду займаються виключно тваринництвом та, крім того, багато селянських домогосподарств виробляють рослинницьку продукцію виключно з метою забезпечення власних потреб та потреби в кормах сільськогосподарських тварин, яких вони вирощують. Слід зазначити що основною причиною неефективного використання угідь ОСГ є їх дрібноземелля [13].

Наслідком скорочення поголів'я тварин і птиці, наслідком фінансової скрути більшості селянських домогосподарств, що є одним із результатів фінансової кризи, є те, що господарства сільського населення часто не лише не вносять на своїх земельних угіддях необхідної кількості органічних та мінеральних добрив, але також якщо й використовують засоби захисту рослин, то лише в мінімальних обсягах.

Результатом відмови від обробітку земельних ресурсів, недотримання сівозмін та невнесення добрив є зменшення родючості земельних угідь та ерозія ґрунтового покриву. Крім того, наслідком невнесення добрив та засобів захисту рослин є зниження якісних характеристик вирощеної продукції.

Таблиця 2

Поголів'я тварин селянських домогосподарств, тис. голів*

Показник	1991 р.	2001 р.	2006 р.	2009 р.
I. ВРХ:				
Україна	3540,1	4386,4	4022,3	3564,1
Черкаська область	92,3	111,0	116,6	94,4
Уманський район	15,8	16,2	14,4	13,8
Степківська сільська рада Уманського району	0,1	0,1	0,05	0,03
II. Свині:				
Україна	5355,7	5237,9	4450,4	4150,4
Черкаська область	260,3	320,6	257,5	215,7
Уманський район	38,1	39,2	30,3	25,1
Степківська сільська рада Уманського району	0,3	0,3	0,2	0,1
III. Вівці та кози:				
Україна	1253,2	1461,7	1358,6	1377,4
Черкаська область	37,0	55,0	44,3	36,7
Уманський район	5,8	8,1	6,9	5,9
Степківська сільська рада Уманського району	0,5	0,4	0,3	0,2
IV. Коні:				
Україна	37,5	451,4	456,7	431,0
Черкаська область	0,5	9,7	8,5	6,5
Уманський район	0,1	1,1	1,0	0,7
Степківська сільська рада Уманського району	0,01	0,02	0,02	0,02
V. Птиця всіх видів:				
Україна	113137,6	98369,1	95368,2	89166,0
Черкаська область	5383,4	4430,4	4461,1	4294,7
Уманський район	807,5	609,9	615,5	598,7
Степківська сільська рада Уманського району	8,1	7,3	6,9	6,1

*Складено за джерелом [11] та за даними відділу статистики в Уманському районі а також управління статистики в Черкаській області та Держкомстату.

Також, значною проблемою для невеликих за обсягом рослинницьких домогосподарств може бути вилучення у них частини угідь з метою будівлі на ній

доріг, будинків, споруд та інших суб'єктів несільськогосподарського використання. Зазначені операції можуть здійснюватись шляхом вилучення земельних угідь ОСГ державою, або ж передачі ділянок, що належать ОСГ, в довгострокову оренду іншим особам.

При цьому слід зазначити, що купівля-продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення в Україні поки-що заборонена [5, с. 61]. Проте, оренда на 49 років з правом викупу, яка останнім часом в нашій країні досить часто використовується під час передачі земель від ОСГ до іншого землекористувача, на нашу думку, нічим не відрізняється від купівлі-продажу.

Ще однією проблемою, пов'язаною з використанням земельних угідь рослинницькими домогосподарствами, є проблема проведення окремих видів сільськогосподарських робіт та забезпечення їх основними засобами (насамперед – технікою). Зокрема, як свідчать дані обстеження діяльності селянського домогосподарства Федорченка І.П. за 2009 рік, в структурі витрат цього ОСГ значними є витрати у вигляді плати за роботи і послуги, пов'язані з використанням сільськогосподарської техніки, отримані від інших суб'єктів, насамперед – організованих агроформувань (табл. 3).

Таблиця 3

Структура витрат на вирощування і реалізацію сільськогосподарської продукції в розрахунку на 1 га посівів ОСГ Федорченка І.П. в 2009 році*

Показник	Соняшник		Капуста	
	грн.	%	грн.	%
Оплата праці	115,05	3,6	3810,15	37,6
Насіння та розсада	253,90	8,0	615,08	6,1
Органічні добрива	299,80	9,4	450,20	4,4
Засоби захисту рослин	150,30	4,7	315,35	3,1
Роботи та послуги найманої техніки	2112,04	66,5	4456,56	43,9
Земельний податок	13,53	0,4	13,53	0,1
Інші витрати (в т. ч. й витрати на реалізацію)	230	7,4	480,55	4,7
Всього витрат	3174,62	100	10141,42	100
Довідкові дані:				
– прибуток з 1 га	2115,38	x	3115,58	x
– рівень рентабельності	x	66,6	x	30,7

*Розраховано за результатами обстеження діяльності ОСГ Федорченка Івана Павловича, с. Степківка Уманського району Черкаської області за 2009 рік.

Як свідчать дані таблиці, в 2009 році оплата робіт та послуг найманої досліджуваним селянським домогосподарством техніки склала 2/3 собівартості вирощеного та реалізованого зазначеним суб'єктом соняшника та близько 45% реалізаційної собівартості капусти.

Такі значні витрати зумовлюють виникнення потреби селянських домогосподарств у власній сільськогосподарській техніці та кваліфікованих спеціалістах, які б вміли виконувати різноманітні операції, що їх необхідно здійснювати відповідно до технологій вирощування сільськогосподарських рослин. Поряд з цим, лише ті ОСГ, що мають досить великі, порівняно з іншими земельні площі, можуть купити сільськогосподарську техніку, або ж це вимагає об'єднання домогосподарств сільського населення у так-звані товариства спільного обробітку ґрунту чи общини, які вже понад століття тому дозволяли селянам спільними зусиллями виконувати сільськогосподарські роботи [12, с. 641].

Перелічені проблеми використання земельних ділянок домогосподарствами

сільського населення спричиняють суттєве зниження якісних характеристик сільськогосподарської продукції. Тому вони вимагають від самих домогосподарств певних зусиль, направлених на їх вирішення. На наше переконання, єдиним реальним шляхом вирішення окреслених нами та інших проблем, таких як використання сільськогосподарських угідь селянськими домогосподарствами, так і взагалі діяльності ОСГ є об'єднання селянських домогосподарств в межах окремо взятого населеного пункту. Лише кооперація ОСГ дозволить їм і продуктивно використовувати угіддя і вирішувати спільними зусиллями різні проблеми.

Поряд з цим, на наше переконання, держава повинна здійснювати певні заходи, які б, по-перше, стимулювали домогосподарства дотримуватись технологій вирощування сільськогосподарських культур та зберігати неоціненне національне багатство – ґрунти, а по-друге – не дозволяли використовувати сільськогосподарські угіддя селянських домогосподарств на цілі, не пов'язані з аграрним виробництвом.

При цьому, на нашу думку, держава повинна використовувати такі важелі державного регулювання процесів використання особистими селянськими господарствами земельних ділянок як податкове регулювання, соціально-пенсійне страхування та соціально-пенсійне забезпечення, державну фінансову підтримку, пільгове кредитування, штрафні санкції.

Зокрема, ефективним методом податкового регулювання продуктивного використання сільськогосподарських угідь домогосподарствами сільського населення, на наше переконання, насамперед, є суттєве (на порядок) підвищення ставок земельного податку. Якщо селянське домогосподарство нині сплачуватиме з одного гектара сільськогосподарських угідь не 13-14 грн. податку, що відповідає сучасним реаліям (за даними ОСГ Федорченка І.П.), а 130-140 грн., то це змусить зазначеного суб'єкта або самостійно продуктивно використовувати земельну ділянку, або ж передати її в оренду ефективному землекористувачу, що дозволить землевласнику отримати орендну плату та сплатити земельний податок [2].

В той же час, слід зазначити, що зростання розмірів ставок земельного податку може викликати певну соціальну напругу. Тому, з метою її недопущення, необхідно перевести земельний податок до складу місцевих платежів та забезпечити строго цільове використання цього платежу з метою фінансування заходів щодо охорони та поліпшення агроугідь виключно на території цієї ж сільської ради.

Крім того, результати дослідження показали, що селянські домогосподарства з метою дотримання технологій вирощування сільськогосподарських культур, з метою формування певного інвестиційного потенціалу, який би дозволив їм на паях закупити необхідну сільськогосподарську техніку та найняти спеціалістів агрономічної, фінансово-економічної, інженерної та маркетингової служб, повинні кооперуватись в межах одного населеного пункту та його відділу. Тому, податкові важелі регулювання земельних відносин селянських домогосподарств повинні стимулювати об'єднання селянських домогосподарств у кооперації. Цього можна досягти запровадженням податку за ведення індивідуального селянського господарств, передбачивши, що об'єднання громадян і їх господарств з метою спільного обробітку землі та виконання сільськогосподарських робіт не сплачуватимуть цей податок.

Чинне пенсійне законодавство України передбачає, що громадяни які не сплачують внески до Пенсійного фонду у разі настання у них пенсійного віку отримують пенсії у передбаченому Законом мінімальному розмірі [5, с. 62]. Зазначена норма Закону суперечить визначальним принципам побудови системи обов'язкових платежів на користь держави [7], адже часто громадяни, що все життя працювали та отримували при цьому порівняно невисокі за розміром заробітні плати після настання пенсійного віку отримують пенсії також у мінімальному розмірі.

Поряд з цим, вітчизняна система пенсійного страхування, яка будується на основі персональних пенсійних внесків конкретних громадян, передбачає, що особи, які не сплачують внески до Пенсійного фонду України, не повинні в жодному разі отримувати ніяких допомог та пенсій за його рахунок. Таким чином, єдиною передумовою отримання громадянами соціально-пенсійного захисту має бути сплата ними внесків до відповідного цільового фонду. Слід при цьому зазначити, що механізм пенсійного страхування працівників селянських домогосподарств має бути простим і зрозумілим, що дозволило б будь-якому громадянину самостійно сплачувати внески та, у разі настання пенсійного віку чи іншого страхового випадку, дозволило б отримати пенсію чи допомогу.

В зв'язку з цим слід згадати, що законодавством України передбачено з 2011 року необхідність сплати не відрахувань до чотирьох державних цільових фондів у сфері соціального страхування, а єдиного соціального внеску [8]. Тому, на нашу думку, варіантом вирішення проблеми є встановлення мінімальних розмірів єдиного соціального внеску, який повинні сплачувати всі ОСГ крім домогосподарств, які виробляють сільськогосподарську продукцію переважно для власних потреб та мають сільгоспугіддя в розмірах, менших від величини визначеної Законом України від 15 травня 2003 року № 742-IV «Про особисте селянське господарство», тобто 2 га [9].

Проте, оскільки домогосподарства сільського населення не ведуть обліку виплат заробітної плати та інших доходів їх членам та працівникам, то об'єктом справляння єдиного соціального внеску для цього виду аграрних товаровиробників, на нашу думку, повинні бути земельні ділянки, на яких вони вирощують продукцію.

Враховуючи, що вирішальними факторами для сільськогосподарського товаровиробника, які суттєво впливають на результати господарювання, є якісні характеристики земельних ресурсів, покладені в основу грошової оцінки земельних угідь, на нашу думку, базою справляння єдиного соціального внеску для рослинницьких ОСГ повинна бути нормативна грошова оцінка земельних угідь сільськогосподарського призначення, проіндексована на початок звітного року.

Зважаючи на той факт, що ОСГ до цього часу практично не сплачували жодних податків та платежів до бюджетів і державних цільових фондів, крім земельного податку, на нашу думку, ставки єдиного соціального внеску для них повинні відповідати розміру ставок земельного податку, який вони нині сплачують. Оскільки запропонований платіж за своєю сутністю буде просто надбавкою до податкової форми плати за землю, то строки його сплати та порядок нарахування повинні бути такими ж, як і земельного податку, тобто нараховувати його повинні податкові органи спільно з органами Пенсійного фонду України, а сплачувати – землекористувачі та землевласники у порядку і в терміни, визначені податковим законодавством України [7].

При цьому, у разі якщо окремо взяте селянське домогосподарство трансформується в фермерське господарство або входить до складу сільськогосподарського кооперативу, його власник повинен повідомляти про це управління Пенсійного фонду України за місцем розташування ОСГ. Після реєстрації такого повідомлення в органах пенсійного фонду, домогосподарство вже не повинно сплачувати єдиний соціальний внесок за описаною методикою, адже новостворене організоване аграрне формування буде розраховувати цей платіж на загальних підставах, тобто у відсотках від нарахованої заробітної плати [8].

Слід зазначити, що невеликий розмір ставок єдиного соціального внеску, який буде справлятися з домогосподарств сільського населення не зможе суттєво вплинути на фінансові результати діяльності рослинницьких домогосподарств, проте зумовить зростання доходної частини бюджету Пенсійного фонду України, що, в свою чергу,

дозволить якщо і не підвищувати розмір пенсій для сільських жителів, які були працевлаштовані в домогосподарствах сільського населення, то хоча б виплачувати їм пенсії в розмірах, визначених чинним законодавством (табл. 4).

Таблиця 4

Розрахунок сум єдиного соціального внеску з рослинницьких ОСГ, що будуть мобілізовані внаслідок його запровадження

Регіон	Площа ОСГ, що мають більше 2 га сільгоспугідь, тис. га	Нормативна грошова оцінка угідь, грн. [4, с. 76-93; 11]	Ставка єдиного соціального внеску, % [10]	Сума єдиного соціального внеску, тис. грн.**
Уманський район Черкаської області***	16,4	15715	0,1	257,7
Черкаська область****	130,5	14666	0,1	1913,9
Україна [11]*****	4315,3	11338	0,1	48926,9

* Для рілл, сіножатей та пасовищ.

** Розраховано автором.

*** За даними відділу статистики в Уманському районі Черкаської області за 2009 рік.

**** За даними обласного управління статистики в Черкаській області за 2009 рік.

***** Без угідь, переданих в оренду сільськогосподарським підприємствам (за 2009 рік).

Зокрема, як свідчать дані таблиці, запровадження єдиного соціального внеску для рослинницьких домогосподарств призведе до мобілізації додаткових коштів до бюджету Пенсійного фонду в розмірі 257,7 тис. грн. по Уманському району, близько 2 млн. грн. по Черкаській області та біля 50 млн. грн. по Україні в цілому.

Зважаючи на той факт, що запропонований нами єдиний соціальний внесок, як уже зазначалось, буде просто надбавкою до земельного податку, варіантом його запровадження може бути підвищення ставок податкової складової плати за землю для рослинницьких домогосподарств з площею угідь понад 2 га. В такому разі суми мобілізованого земельного податку повинні будуть розподіляти до бюджетів місцевих громад та бюджету Пенсійного фонду України, районних відділень державного казначейства, на рахунках яких акумулюються суми податків, зборів та платежів, що справляються в Україні до бюджетів і державних цільових фондів.

Таким чином, результати досліджень показали, що в Україні постала необхідність запровадження єдиного соціального внеску для селянських домогосподарств з рослинницькою спеціалізацією, розміри ставок якого повинні відповідати величині ставок земельного податку, який нині сплачують рослинницькі домогосподарства. Проте від сплати цього платежу слід звільнити ОСГ з площею угідь до 2 га, які, переважним чином, вирощують сільськогосподарську продукцію для власних потреб.

Запровадження запропонованого єдиного соціального внеску допоможе вирішити проблему формування доходної частини бюджету Пенсійного фонду України, за рахунок якого отримують пенсії сільські жителі, що працюють в ОСГ.

В ході державного регулювання продуктивної діяльності ОСГ не слід забувати і про бюджетні дотації та асигнування з бюджету. Звичайно їх повинні отримувати, насамперед, селянські об'єднання та кооперативи. При цьому дотації мають отримувати не лише домогосподарства, що здають на переробні підприємства м'ясо в живій вазі та молоко, що відповідає вітчизняним реаліям, але й домогосподарства, які вирощують ті сільськогосподарські культури, котрих держава потребує.

Ще більш неоднозначною має бути позиція держави стосовно надання пільгових

кредитів. На нашу думку, їх мають отримувати виключно об'єднання ОСГ.

Особливе місце в системі державного регулювання використання земельних угідь селянськими домогосподарствами належить адміністративним штрафам та фінансовим санкціям. При цьому, на нашу думку, держава повинна посилити контрольні функції Державної земельної інспекції та розширити повноваження місцевих органів влади стосовно контролю за використанням земельних угідь як селянськими домогосподарствами, так і всіма іншими землекористувачами.

Крім того, на наше переконання, в кожній райдержадміністрації необхідно створити спеціальне управління, яке б займалося регулюванням виробництва і реалізації продукції ОСГ та надавало інформаційно-консультаційні послуги селянським домогосподарствам. Аргументом за створення цього управління є той факт, що сільськогосподарські підприємства нині в Україні виробляють менше продукції, ніж ОСГ, проте управління агропромислового розвитку функціонує при кожній районній державній адміністрації. Проте, на наше переконання, штатна чисельність працівників зазначеного управління повинна бути хоч і мінімальною, проте достатньою для того, щоб доводити до сільських рад планові показники потреби держави у сільськогосподарській продукції, аналізувати результати діяльності ОСГ та надавати їм інформаційно-консультаційні послуги. На нашу думку, з метою недопущення роздування штатів зазначеного управління, для надання зазначених послуг доцільним є залучення до діяльності управління спеціалістів іншого підрозділу райдержадміністрації – управління агропромислового розвитку.

Загалом, на наше переконання, селянські домогосподарства, звичайно, повинні отримувати дотації за вирощену та реалізовану ними сільськогосподарську продукцію, проте дотація має надаватись виключно після перевірки їхньої продукції державною службою по контролю за якістю сільськогосподарської продукції Держстандарту, а також після перевірки дотримання технологій вирощування сільськогосподарських культур та стану ґрунтів ОСГ, які, на нашу думку, має проводити державна земельна інспекція. При цьому, державна земельна інспекція та державна служба по контролю за якістю сільгосппродукції Держстандарту лише в разі відсутності порушень мають надавати до фінвідділів висновки щодо можливості виплати дотацій перевіреним ОСГ.

На нашу думку, лише така система контролю забезпечить Україну якісною сільгосппродукцією, вирощеною домогосподарствами сільського населення та зумовить трансформацію нинішніх ОСГ в фермерські господарства та кооперативи.

Поряд з цим, служба контролю за якістю та державна земельна інспекція повинні мати в своєму арсеналі і більш дієві методи регулювання діяльності ОСГ. На нашу думку, це мають бути штрафні санкції за порушення законодавства про якість сільськогосподарської продукції (накладаються державною службою по контролю за якістю сільськогосподарської продукції Держстандарту), за відмову від обробітку сільськогосподарських угідь, за порушення технологій вирощування сільськогосподарських культур, а також за вилучення частини сільськогосподарських угідь з обороту з метою їх несільськогосподарського використання. На наше переконання, розміри зазначених санкцій повинні бути досить значними, що унеможливить випадки вирощування неякісної продукції та неефективного використання агроугідь як ОСГ, так і іншими аграрними товаровиробниками.

Висновки. Результати дослідження засвідчили, що селянські домогосподарства України нині виробляють більше сільськогосподарської продукції, ніж всі організовані агроформування разом взяті. Це зумовлює необхідність побудови системи державного регулювання сільськогосподарської діяльності ОСГ, яке має включати податкове регулювання, соціально-пенсійне страхування та забезпечення, бюджетну підтримку, пільгове кредитування та застосування у разі порушення ними чинного законодавства,

штрафних санкцій. Перспективним напрямом подальших досліджень з цієї проблематики, на наше переконання, є вивчення досвіду США, де колишні ОСГ були трансформовані в фермерські господарства [3, с. 25].

Список використаної літератури:

1. Аграрна реформа в Україні / [П.І. Гайдуцький, П.Т. Саблук, М.Я. Дем'яненко, Ю.О. Лупенко та ін.]; За ред. П.І. Гайдуцького. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 424 с.
2. Боровик П.М. Посилення ролі податкових джерел у фінансуванні землеохоронних заходів / П.М. Боровик // АгроІнком. – 2006. – №9.-10. – С. 90-94.
3. Дема Д.І. Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників у США і Україні. / Д.І. Дема – Житомир: Полісся, 2001. – 228 с.
4. Економічний довідник аграрника. / За ред. Ю.Я. Лузана та П.Т. Саблука. – К.: ННЦ «ІАЕ». – 2003 – 800 с.
5. Жулавський А.Ю. Домогосподарство в системі еколого-економічних відносин. / А.Ю. Жулавський // Вісник СумДУ: Серія Економіка. – 2009. – №2. – С. 59-63.
6. Панорама аграрного сектора України. / Міністерство аграрної політики України // К.: – 2010. – 79 с.
7. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року №2755-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – // Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга».
8. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 9 липня 2003 р. №1058-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – // Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга».
9. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15 травня 2003 року №742-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – // Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга».
10. Структура угідь особистих селянських господарств та їх поділ на групи залежно від площі угідь. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – // http://osg.stat_ugidd_rozpodil.
11. Тваринництво України: Статистичний збірник. / За ред. Ю.М. Остапчука // Державний комітет статистики України: К., 2010. – 199 с.
12. Толстой Л.Н. Полное собрание сочинений. / Л.Н. Толстой; [под общей ред. В.Г. Черткова] – М: Художественная литература, 1936 – Т. 36. – 770 с.
13. Щурик М.В. Регулювання земельних відносин становлення та розвитку домогосподарств / М.В. Щурик, Т.В. Котова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://Sturikh_&_Kotova_OSG_Economic_News_pdfactory.com.ua

БОРОВИК П.Н., ЯРОШЕВИЧ О.Я. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИНСТРУМЕНТАРИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЗЕМЕЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ ЛИЧНЫХ КРЕСТЬЯНСКИХ ХОЗЯЙСТВ

В статье анализируются проблемы государственного регулирования земельных отношений крестьянских хозяйств в Украине и предложены пути их решения.

Ключевые слова: крестьянские домохозяйства, землепользование, регулирование земельных отношений, санкции за нарушения законодательства о землепользовании.

BOROVIK P.M., YAROSHEVITSH O.Y. PERFECTION OF TOOL OF GOVERNMENT CONTROL OF THE LANDED RELATIONS OF PERSONAL PEASANT ECONOMIES

In the article the problems of government control of the landed relations of personal peasant economies are analyzed in Ukraine and the ways of their decision are offered.

Keywords: peasant households, land-tenures, adjusting of the landed relations, sanction for a violation of legislation about land-tenure.